

УДК 070.4:050"2005/2008"

Журнал для колекціонерів і дослідників «Хобі»: тематична палітра, жанрова специфіка

Наталя РОМАНЮК

канд. н. із соц. комунік.

Київський столичний
університет імені Бориса
Грінченка

вул. Левка Лук'яненка, 13-Б,
04212, Київ, Україна

n.romaniuk@kubg.edu.ua

ORCID 0000-0002-9225-2955

© Романюк Н., 2024

Уперше об'єктом дослідження став всеукраїнський журнал «Хобі», що виходив протягом 2005–2008 рр. Ідея створення часопису виникла в Кропивницькому (тоді Кіровограді), а реалізовувався він кропивницько-київською командою з залученням авторів із різних міст України. Видання позиціонувалося як «журнал для всіх поколінь» про «світ наших захоплень». У цій статті описано авторський склад часопису, жанрову й тематичну палітру, рубрикацію. Якщо чимало видань про захоплення є прикладними, то це більше про людей, ніж про поради, схеми чи рецепти.

Головний редактор «Хобі» й автор ідеї — Валерій М'ятович, заступниця — Людмила Момот. Постійними авторами часопису були Юрій Гаєв, Іван Крайній, Броніслав Куманський, Микола Озірський, Володимир Панченко та інші. У «Галереї хобі» та інших рубриках опубліковані репродукції художників із Кропивницького. Увесь авторський склад був значно ширшим і за іменами, й за географією.

Найчастотнішими рубриками були «Людина і її захоплення», «Наше минуле», «Що нового в наших героїв», «Від хобі — до винахідництва», «Вивчайте Україну». Залежно від розмаїття захоплень героїв додавалися рубрики «Звичаї», «Бджільництво», «Лицарство», «Філокартія», «Мандрівки», «Скарби», «Краєзнавство», «Колекціонування» тощо.

Найчастіше матеріали щодо сучасності подавалися в жанрах інтерв'ю, статті, рідше — репортажу. Історичні розвідки — як есе або нариси. Деякі матеріали можна назвати кон'юнктурними, однак більшість із опублікованого не втратило актуальності й через 16 років після виходу журналу. Багато публікацій можуть стати джерелом цінної інформації для колекціонерів, букіністів, майстрів народних ремесел, краєзнавців, істориків.

Джерельною базою дослідження став 31 випуск журналу «Хобі». Додаткову інформацію про особливості творення видання в інтерв'ю надав редактор часопису Валерій М'ятович.

Ключові слова: всеукраїнський журнал «Хобі», журнальні видання України 2000-х, часопис, колекціонування, краєзнавство, світ захоплень, народні ремесла, Валерій М'ятович.

“HOBBY” MAGAZINE FOR COLLECTORS AND RESEARCHERS: THEMATIC PALETTE, GENRE SPECIFICITY

Natalia ROMANIUK

PhD in Social Communications

Borys Hrinchenko Kyiv Metropolitan University

13 B, Levka Lukianenka St., 04212, Kyiv, Ukraine

n.romaniuk@kubg.edu.ua

ORCID 0000-0002-9225-2955

For the first time, the subject of the study is the all-Ukrainian magazine “Hobby”, which was published in 2005-2008. The idea of creating the magazine arose in Kropyvnytskyi (former Kirovohrad) and was implemented by the Kropyvnytskyi-Kyiv team with the involvement of authors from different cities of Ukraine. The publication was marketed as a “magazine for all generations” about “the world of our hobbies”. This article describes the magazine’s team of authors, genre, thematic palette and sections. While many hobby publications are applied, they are more about people than about tips, diagrams or recipes.

Valerii Miatovych was the “Hobby’s” editor-in-chief and author of the idea, and Liudmyla Momot was the deputy editor. Regular contributors to the magazine were Yurii Haiev, Ivan Krainiy, Bronislav Kumanskyi, Mykola Ozirskyi, Volodymyr Panchenko and others. The “Hobby Gallery” and other sections featured reproductions by artists from Kropyvnytskyi. The entire author’s list was much wider, both in terms of names and geography.

The most frequent sections were “A person and Its Hobbies”, “Our Past”, “What’s New About Our Heroes”, “From Hobby to Invention”, and “Explore Ukraine”. Depending on the variety of characters’ hobbies, the sections “Customs”, “Beekeeping”, “Chivalry”, “Philocartia”, “Travels”, “Treasures”, “Local History”, “Collecting”, etc. were added.

Most of the magazine’s present-day materials were presented in the form of interviews and articles, and less frequently as reports. Historical research was presented in the form of essays or narratives. Some of the materials can be called opportunistic, but most of the published materials have not lost their relevance even 16 years after the magazine publication. Many publications can be a source of valuable information for collectors, booksellers, craftsmen, ethnographers, and historians.

The research was based on 31 issues of “Hobby” magazine. Additional information about the specifics of the publication was provided by the magazine’s editor Valerii Miatovych in an interview.

Keywords: all-Ukrainian magazine “Hobby”, magazine editions of Ukraine in the 2000s, magazine, collecting, local history, world of hobbies, folk crafts, Valerii Miatovych.

Актуальність проблеми

Всеукраїнський журнал «Хобі», що виходив близько п'ятнадцяти років тому, не привертав увагу дослідників ні під час його розповсюдження, ні в контексті історії журналістики 2000-х. Водночас це всеукраїнське видання виходило понад три роки й було унікальним за своїм цільовим і читацьким призначенням. Воно містило оригінальні матеріали різних жанрів, не дублювалося в онлайнформаті й збереглося в поодиноких публічних чи приватних бібліотеках, тож наша стаття — спосіб визначити його місце в видавничому процесі й залишити в історії журналістики. Завдяки широкій тематиці цей часопис є важливою джерельною базою для краєзнавців, істориків, колекціонерів різних напрямів і представників різних ремесл. Окрім того, в журналі відображено захоплення людей із різних областей України, зокрема й тих, які опинилися під окупацією росії чи постраждали внаслідок її вторгнення. Тож журнал постає ще одним свідком того, яким був цей світ до війни.

Стан розробки теми

Ми не знайшли жодного пресознавчого чи іншого дослідження, яке б прямо чи опосередковано стосувалося журналу «Хобі». Про нього майже немає згадок навіть у позанаукових текстах, доступних в інтернеті, а на сайтах, де інформують про букіністику чи раритети, можна побачити лише поодинокі зображення обкладинки цього видання. Зазначимо, що журнал «Хобі» можна розглядати як частину видавничого надбання Кіровоградщини: ідея журналу виникла в Кропивницькому, і саме тут здебільшого велася робота над кожним випуском часопису.

Преса цього регіону XIX–початку XX ст. була предметом дослідження автора статті та Романа Базаки. Якщо говорити про періодику незалежності України, то ми писали про додаток до «Народного слова» «Єлисавет», що виходив на початку 1990-х (Романюк, 2019). Що ж до преси Кіровоградщини 2000-х, то вона загалом, як і досліджуване нами видання, залишається поза увагою науковців. Так само «Хобі» не став об'єктом дослідження в контексті всеукраїнських журнальних видань.

Джерельною базою статті є зібрання всіх випусків часопису. Також ми взяли інтерв'ю в головного редактора часопису Валерія М'ятовича (2023), аби з'ясувати особливості й маловідомі факти творення журналу.

Завдання статті: проаналізувати особливості «Хобі», тематичну палітру видання й рубрикацію, жанрову специфіку; описати авторський склад часопису; визначити напрями подальших досліджень.

Виклад основного матеріалу

«Хобі» — щомісячний загальноукраїнський журнал, перший номер якого побачив світ у листопаді 2005-го. Він був промоційним під час передплатної кампанії на прийдешній рік. Усього з'явився 31 випуск — окрім єдиного номера у 2005 році, 8 номерів було видано у 2006 (кілька випусків були об'єднаними); 12 — у 2007; 10 — у 2008-му.

Засновник і видавець журналу — приватне підприємство «Інвест-Груп». Головний редактор — Валерій М'ятович, заступниця — Людмила Момот. Дизайн і верстку провадив Олександр Корольов, літературну редактуру — Світлана Надутенко, коректуру — Лариса Романюк. Обсяг — 100 сторінок.

Часопис створювався про людей і людьми з різних місць України. Переважно це була співпраця Києва та Кропивницького (тоді Кіровограда).

Надзаголовок — «Світ наших захоплень», підзаголовок — «Журнал для всіх поколінь». Останнє твердження правдиве, оскільки більшість людей, які захоплюються якимось справою, могли в цьому виданні знайти щось цікаве для себе.

У вступному слові до першого випуску Валерій М'ятович (2005) писав: «Ви тримаєте в руках перше число незвичайного журналу. Незвичайного в тому плані, що він висвітлює сферу людського буття, яка називається коротким і всім зрозумілим, незважаючи на своє іноземне походження, словом «хобі». Сьогодні важко уявити будь-кого з нас без улюбленого заняття, тобто без хобі. Воно, звичайно ж, є, навіть якщо ми не вважали раніше ним те, чому віддаємо свій вільний час, що приносить нам задоволення. Хобі розкриває наші здібності, підносить нас над одноманітною буденністю, робить нас неординарними. Нерідко воно стає професією, змістом життя. Ось чому заслуговує на особливу увагу й окреме видання». І далі: «В наступних випусках на вас чекають нові розповіді про цікавих людей, «секрети» їхніх захоплень, поради, що прислужаться не тільки початківцям» (М'ятович, 2005).

За словами редактора журналу Валерія Павловича, ідея створення журналу виникла ще під час роботи в газеті «Народне слово», в якій часто писали про колекціонерів, зокрема й про Олександра Ільїна, якого називали «підпільним мільйонером»: «Про нього залишилося чимало легенд, особливо стосовно «білих плям» в його біографії та способів заволодіння цінними речами. Розповідали, що захоплений колекціонуванням, він невільно став... його жертвою — економив на лікуванні, повноцінному харчуванні, замість ліжка в останні роки йому слугувало невеличке місце між тисячами рідкісних книг, китайських ваз, виробів зі срібла й золота, картин, де навіть ноги простягнути не можна було. Тож у першому номері «Хобі» ціл-

ком виправдано знайшлося місце для розповіді й про нього. Вражала й вигадливість тих, хто знаходив справу собі для душі. Наприклад, пенсіонерка з Тернопільщини прикрашала свою присадибну ділянку міні-копіями замків, а чиновник з Луганщини багато років вдосконалювався у мистецтві бонсай... Знайомство з такими неординарними людьми й наштовхнуло на думку розповідати про них на сторінках спеціалізованого журналу» (М'ятович, 2023).

Зазвичай періодика, що стосується дозвілля людей, є досить специфічною (скажімо, окремо колекціонування, рукоділля, садівництво тощо), а водночас – більш «практичною» й порадницькою. Натомість «Хобі» – про людей, які цією справою живуть, про окремі історії й долі, а не про рекомендації, як ліпити з глини, писати ікони чи що взяти з собою у фотомандрівку. Іноді про те, як справа живе через людину або й виживає її (як то в статті про вже згаданого колекціонера Олександра Ільїна: «Книги витіснили цю непересічну людину з життя»). Журнал «Хобі» писав про різні колекції й сам став своєрідною колекцією захоплень людей, які в різний час жили в Україні або були пов'язані з нею.

Постійними **авторами** часопису були Юрій Гаєв, Іван Крайній, Броніслав Куманський, Людмила Момот, Валерій М'ятович, Микола Озирський, Володимир Панченко, Володимир Параскева, Лариса Севостьянова, Олег Снітовський, Оксана Чекаль. Світлини найчастіше створювали Ігор Демчук, Олег Гриб, Олег Снітовський. Загалом за три роки у створенні часопису взяли участь близько ста авторів із різних міст і сіл України: це були й професійні журналісти, письменники, фотокори, й звичайні люди, які вирішили розповісти про улюблене заняття.

Цінним доповненням візуальної частини журналу стали авторські оригінальні **ілюстрації** в літературних рубриках та репродукції картин у «Галереї хобі» – роботи Володимира Кир'янова, Федора Лагна, Андрія Надєждіна, Фелікса Полонського. У 2007 «Галерея хобі» зникла, однак розповіді про художників були проілюстровані їхніми репродукціями. Зазвичай художні твори, опубліковані в журналі, супроводжуються оригінальними ілюстраціями. Однак вони не завжди були підписані (як то в оповіданні «Обручка зі склепу» Олега Бондаря).

Журнал був кольоровим, ілюстрованим, якісно надрукованим.

Колектив «Хобі» працював на відстані ще до того, як такий спосіб роботи став поширеним явищем. «Натрапивши на інформацію, яка годилася для журналу, я (Валерій М'ятович) шукав того, хто міг би написати матеріал, забезпечити його ілюстраціями. Поступово утворилася мережа власкорів, більшість якої становили професійні журналісти. В подальшому мені залишалося лише повідомляти їм завдання.

Завдяки підтримці спонсора ми мали можливість виплачувати гоно-
рар. З удячністю згадую співпрацю з колегами з Києва, Тернополя,
Рівненщини, Запоріжжя, Кривого Рогу, Одеси» (М'ятович, 2023).

З першого номера в журналі «Хобі» з'явилися **рубрики** «Люди-
на і її захоплення» (найчастотніша), «Наше минуле», «Есе», «Будьмо
здорові» (поради з народної медицини), «Наше майбутнє» (інтерв'ю
з дітьми), «Галерея хобі» (репродукції картин), а також «Гімнастика
для мізків» (кросворди). Протягом трьох років існування часопису
рубрикація урізноманітнювалася. Додавання нових рубрик свідчило
про розширення як жанрів, так і окремих тематичних груп публіка-
цій, коли якесь захоплення виходило за межі епізодичного матеріалу
й потребувало «зарезервованого» місця. Водночас деякі рубрики не
ставали повторюваними.

В останньому номері 2006 року Валерій М'ятович (2006b) у сло-
ві редактора анонсував: «Є в цьому випуску й новинка: журнал роз-
повідає — і так буде завжди — про події в житті героїв попередніх
публікацій. Цього разу в спеціально заснованій рубриці «дебюту-
ють» головна редакторка газети «День» Лариса Івшина, колекціонер
із Одеси Анатолій Дроздовський, письменники і яхтсмени-любите-
лі брати Капранови». Цим редактор представив рубрику «Що ново-
го в наших героїв».

Цікавою є думка Лариси Івшиної про те, чому вона переймаєть-
ся нашим «постгеноцидом і покаліченням суспільством» (це висвіт-
лить не тільки позицію пані Лариси, а й направленість журналу, про
який ми пишемо): «Часом кажуть, що варто нинішній молоді прийти
в активне життя, і вона розв'яже багато проблем, оскільки вихована
в умовах волі... Гадаю, не можна бути таким беззастережним опти-
містом. Якщо не буде справжніх шкіл, позитивної селекції, нічого
самого по собі не відбудеться. Багато разів у нашій історії було так,
коли починали ніби з чистого аркуша, як люди без спадщини. А що таке,
зрештою, цивілізація? Це насамперед здатність накопичувати знан-
ня. Засвоювати їх. Виробляти цінності» ("Університети Лариси Івши-
ної", 2006).

З часом додалося близько двох десятків рубрик за тематикою
(«Нумізматика», «Шахи», «Мандрівки», «Краєзнавство», «Колекці-
онування», тощо) та жанрами («Поезія», «Проза»). У 2007-му в ру-
бриці «Колекціонерам-початківцям» почали з'являтися практичні
поради, наприклад, «Очищення і зберігання платівок», «Поради мо-
делісту-початківцю». Додалася рубрика «Вивчайте Україну»: щоно-
мера в ній подавали перелік із коротким описом найцікавіших музеїв
різних областей. Було також започатковано рубрику «Від хобі — до ви-
нахідництва», яка розширила тематику журналу і в якій ішлося про
сучасні українські винаходи й винахідників.

Найчастіше матеріали щодо сучасності подавалися в жанрах інтерв'ю, статті, рідше — репортажу. Історичні розвідки — як есе або нариси. Говорячи про жанри, ми спираємося на підхід Миколи Тимошика (2022).

Окрім таких «класичних» захоплень, як бджільництво, ковальство, фотографування, стендовий моделізм, натрапляємо на створення музичних інструментів, вирощування екзотичних фруктів, створення мінізоопарків й екзотичних ферм. Окрім традиційної букіністики та філателістики, було також колекціонування каміння, радіоприймачів, фотоапаратів та годинників, давніх карт України, бойових машин, раритетних видань Шевченка, старовинних хрестів, прищіпок, самоварів тощо. Частина публікацій присвячена музеям та їхнім збирачам і хранителям, наприклад, Віктору Маруценку, який завідує краєзнавчим музеєм у місті Долинська на Кіровоградщині. Чи «сільському Ермітажу» — музею в селі на Харківщині, колекцію якого зібрав учитель школи Панас Луньов.

Окремо зупинімося на захопленнях авторів часопису. Постійний автор «Хобі» Броніслав Куманський написав про себе в статті «Людина, яка не стала колекціонером». І знизу підзаголовок-лід: «Це я. Хоч брався за колекціонування кілька разів». А після статті Миколи Цибульського «Атланти Степової Еллади» є короткий додаток про автора і його фото, з якого дізнаємося про те, що він у молодості любив потягати штанги й гирі.

Частину публікацій у «Хобі» ми б назвали кон'юнктурними: наприклад, у першому номері вийшло інтерв'ю з Юлією Тимошенко, де вона розповідає про свою роботу як про хобі. Відповіді на запитання про роботу уряду — прогнозовані. Інтерв'ю з політками були в більшості випусків. Часто їхніми захопленнями є колекціонування, й такі приватні зібрання можуть змагатися з цілими музеями. І саме їхні портрети нерідко були на обкладинках журналу.

Багато публікацій про людей культури, науки, освіти, спортсменів, журналістів, підприємців. Наприклад, у першому випуску є інтерв'ю з Русланою Лижичко, співачкою, яка виграла Євробачення-2004 («Я закохана в гори»), тодішнім президентом Києво-Могилянської академії В'ячеславом Брюховецьким. У таких інтерв'ю відштовхуються більше від цікавої особистості, ніж від певного захоплення. Особливе місце в журналі посідають мандрівні тексти, що супроводжуються якісними фото з різних куточків планети.

Деякі герої — звичайні, здавалося, люди. Як то мешканка Тернопільщини Владлена Авдевіна, яка на пенсії почала створювати різні скульптури й замки. Більшість таких матеріалів створені в жанрі інтерв'ю.

Цікавим для істориків, краєзнавців і філокартистів може видатися «Віртуальна подорож сивим Славутичем» Володимира Могилю-

ка, проілюстрована багатьма листівками з видами Дніпра сторічної давнини.

Для сучасного журналістикознавства цей часопис цінний тим, що в ньому вміщувалося немало публікацій, присвячених журналістському й видавничому фаху, сутності, чину, покликанню журналіста й редактора. Такі публікації можна об'єднати в дві основні групи: перша — про сучасників, які працювали тоді, коли виходив журнал. Це інтерв'ю, в яких іноді йдеться про хобі поза роботою, зрідка — про те, що стосується сучасного стану медій 2000-х. Людмила Момот написала про систему координат Лариси Івшиної. У статті «Від Едісона до Толстого і від Троцького до Сталіна» розповіли про київського журналіста Анатолія Михайлова, у колекції якого понад п'ять тисяч аудіофайлів, стільки ж зображень і тисячі відеосюжетів. Деякі з них зроблено наприкінці ХІХ ст. Письменник і видавець «Кур'єра Кривбасу» Григорій Гусейнов з'явився зі своєрідним монологом із фрагментів мозаїки його літературної й літературознавчої праці («Книжки моїх юних днів»). Згодом автор постав героєм статті «Національна премія за хобі» — вже як лауреат премії імені Тараса Шевченка за дев'ятитомну художньо-документальну книгу «Господні зерна», в якій дослідив український Степ. Почалося зі звичайних відвідин парку «Веселі Боківеньки» на Кіровоградщині, який понад сто років тому у степовій Україні створив Микола Львович Давидов. Бажання написати нарис про парк вилилося в дослідження життя й книгу. Валерій М'ятович у (2006а) статті пише: «... ми постійно стверджуємо, що хобі — це не щось другорядне чи просто приємне проведення вільного часу.... Нерідко (як у випадку з Григорієм Джамаловичем) хобі стає сенсом життя, і тоді його плоди можуть прислужитися всьому суспільству».

Друга група докколавидавничих текстів — про історію, особливо початку ХХ ст. (інтерв'ю з фахівцями про історичні постаті, статті, есе, нариси). Переважно вони з'явилися в рубриці «Наше минуле».

Більшість таких публікацій не втратили своєї актуальності й досі. Тексти з рубрики «Наше минуле» можуть бути корисними тим, хто цікавиться історією, краєзнавством, літературознавством, колекціонуванням тощо. Часопис виходив лише в паперовому форматі, без електронної версії, тож у бібліотеках, де він зберігся, його підшивка могла б стати знахідкою для дослідників. Один із постійних авторів цієї рубрики Володимир Панченко розповів про світ захоплень і сенсів мецената Євгена Чикаленка. Зокрема, про його підтримку української газети «Рада» і науково-популярну брошуру «Розмови про сільське господарство». Такі публікації розповідають про справи життя людей, які формували українську націю. Адже, як пише в книзі «Подолати минуле: глобальна історія України» Ярослав Грицак (2021), «Народ існує сам собою — так, як ростуть трава чи дерева. Натомість націй

у природі не існує. Їх треба плекати, як плакають газони чи сади». У травневому номері за 2007 рік у публікації «Сила чорноземна наш Чубинський...» Володимир Панченко по-новому для багатьох відкрив автора слів українського гімну. Окрім відомих для кожного українця слів, Павло Чубинський залишив значну видавничу та етнографічну спадщину. У нарисі «Феміністка» літературознавець написав про першу українську феміністку та літераторку Наталю Кобринську з Болехова, її протиставлення вузького та широкого світів, про український жіночий альманах «Перший вінок».

У рубриці «З минулого» були й інші статті Володимира Панченка, Леоніда Куценка, Олександра Балабка та інших, які заслуговують на особливу увагу та на окрему статтю, тож тут ми зупиняємося лише побіжно.

У грудневому випуску 2008 року Валерій М'ятович (2008) пише у «Слові редактора»: «Попри фінансову кризу, яка нібито найбільше загрожуватиме нам у наступному році, астрологи запевняють, що цей рік буде щасливим для всіх знаків Зодіаку». Однак цей номер таки став останнім для всеукраїнського журналу «Хобі».

В інтерв'ю через 15 років опісля на запитання, що передусім запам'яталося про часопис, Валерій М'ятович (2023) відповів: «Коли згадую ті три роки, протягом яких видався журнал, не розумію, де бралися в мене сили. Журналом я займався вечорами й у вихідні, тож часу на відпочинок не залишалося. Телефонував відомим політикам, артистам, письменникам, вченим, колекціонерам, лауреатам премії імені Тараса Шевченка, домовлявся про інтерв'ю. Гроно імен захоплює й досі: В'ячеслав Брюховецький, Мирослав Попович, Богдан Бенюк, Олег Скрипка, Дмитро Халаджі... Дивуюся своїй тодішній наполегливості, вірі в те, що журнал закріпиться на інформаційному ринку, сподобається читачам, які теж мають свої хобі».

Висновки

Усього за три роки існування вийшов 31 номер журналу «Хобі» на понад трьох тисячах сторінок. У його створенні взяли участь більше ніж сто людей. Найчастотнішими жанрами були інтерв'ю, статті, репортажі, есе або нариси. Публікації супроводжувалися авторськими фото, репродукціями картин. Близько сорока рубрик висвітлювали різноманітні хобі людей із усієї України. Журнал може стати джерельною базою для науковців, філателістів, нумізматів, колекціонерів, краєзнавців, музеєзнавців тощо, а також джерелом ідей для народних майстрів.

Журнал «Хобі» сам перетворився на те, про що писав — друкований музей, присвячений колекціонерам, народним умільцям, майстрам різних напрямів.

Ця стаття — перший огляд журналу, що має посісти своє місце в історії журналістики. На особливу увагу заслуговують окремі рубрики, зокрема «З минулого», а також внесок окремих авторів у життя журналу.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

- Грицак, Я. (2021). *Подолати минуле: глобальна історія України*. Портал.
- М'ятович, В. (2005, листопад). Шановні читачі... *Хобі*, 3.
- М'ятович, В. (2006а, квітень–травень). Національна премія за хобі. *Хобі*, 6–9.
- М'ятович, В. (2006b, жовтень–грудень). Слово редактора. *Хобі*, 3.
- М'ятович, В. (2008, грудень). Слово редактора. *Хобі*, 10(31), 3.
- М'ятович, В. (2023, 7 березня). *Інтерв'ю для статті про «Єлисавет»* (Н. Романюк, інтерв'юер) (Папка «Єлисавет»). Особистий архів автора.
- Романюк, Н. (2019). Історико-краєзнавчий додаток «Єлисавет»: історія, завдання, жанрово-тематичне наповнення. *Вісник Книжкової палати*, 5, 40–42. <https://is.gd/9M8hgv>
- Тимошик, М. (2022). Жанри журналістики як науково-практична проблема: до провокації фахової полеміки теоретиків і практиків ЗМІ. *Український інформаційний простір*, 2(10), 14–42. <https://doi.org/10.31866/2616-7948.10.2022.269647>
- Університети Лариси Івшиної. (2006, жовтень–грудень). *Хобі*, 94–95.

REFERENCES

- Hrytsak, Ya. (2021). *Podolaty mynule: Hlobalna istoriia Ukrainy* [Overcoming the past: A global history of Ukraine]. Portal [in Ukrainian].
- Miatovych, V. (2005, November). Shanovni chytachi... [Dear readers...]. *Khobi*, 3 [in Ukrainian].
- Miatovych, V. (2006a, April–May). Natsionalna premiia za khobi [National Hobby Award]. *Khobi*, 6–9 [in Ukrainian].
- Miatovych, V. (2006b, October–December). Slovo redaktora [Editor's word]. *Khobi*, 3 [in Ukrainian].
- Miatovych, V. (2008, December). Slovo redaktora [Editor's word]. *Khobi*, 10(31), 3 [in Ukrainian].
- Miatovych, V. (2023, March 7). *Interviu dlia statii pro "Yelysavet"* [Interview for the article about "Yelysavet"] (N. Romaniuk, Interviuer) (Folder "Yelysavet"). Personal archive of the author [in Ukrainian].
- Romaniuk, N. (2019). Istoryko-kraieznavchyi dodatok "Yelysavet": Istoriia, zavdannia, zhanrovo-tematychno napovnennia [Historical and local lore application "Yelysavet": History, tasks, genre and thematic content]. *Bulletin of the Book Chamber*, 5, 40–42. <https://is.gd/9M8hgv> [in Ukrainian].
- Tymoshyk, M. (2022). Zhanry zhurnalistyky yak naukovo-praktychna problema: Do provokatsii fakhovoi polemiky teoretykiv i praktykiv ZMI [Journalism genres as a scientific and practical Problem: To professional polemics provocation of media theoreticians and practitioners]. *Ukrainian Information Space*, 2(10), 14–42. <https://doi.org/10.31866/2616-7948.10.2022.269647> [in Ukrainian].
- Universytety Larysi Ivshynoi [Universities of Larysa Ivshyna]. (2006, October–December). *Khobi*, 94–95 [in Ukrainian].